

Krystyna Strumiłło*

ORYGINALNOŚĆ FORM W ARCHITEKTURZE WSPÓŁCZESNEJ

ORIGINALITY OF FORMS IN MODERN ARCHITECTURE

We współczesnej architekturze dominuje różnorodność form, od prostych do organicznych i do bardziej skomplikowanych. Architektura dziś to nieosiągalny wcześniej stopień złożoności form, który zadziwia wszystkich. Wielokrotnie mnogość znaczeń i atrakcyjność form architektonicznych stały się magnesem przyciągającym ludzi. Często oryginalność architektury opiera się na detalach: materiale, grze światłem, kreatywnej geometrii kształtów. Twórcy starają się stworzyć swój niepowtarzalny styl. Ale bez względu na rodzaj, kształt formy najważniejsza jest siła ekspresji i oddziaływanie na widza. Prawdziwą wartość posiada oryginalność, która wyraża estetykę, a nie forma istniejąca tylko dla samego zaskoczenia.

Słowa kluczowe: oryginalność, forma, architektura

In modern architecture is dominated by the variety of forms, from simple to organic and to more complex. Architecture today is a previously unattainable degree of complexity of the forms, which all amazing. Many times the multiplicity of meanings and attractive architectural forms have become a magnet for people. Often, the originality of architecture is based on the details: the material, play with light, creative geometric shapes. Developers are trying to create his unique style. But regardless of the type, shape, form the most important thing is the power of expression and the impact on the viewer. The real value is originality, which expresses the aesthetics, not form existing only for the sake of surprise.

Keywords: originality, form, architecture

Oryginalność – osobliwość, niezwykłość wyróżniająca kogoś lub coś spośród otoczenia
Słownik Języka Polskiego, PWN

Współczesna architektura przejmuje wiele elementów z innych dziedzin, ale przede wszystkim charakteryzuje się różnorodnością. Podlega wielu wpływom, wciąż używa nowych technik i materiałów na innowacyjnej drodze.

Architektura nowoczesna wyszła daleko poza kanon klasycznych, greckich proporcji. Ale wydaje się, że wciąż mniej lub bardziej świadomie korzystamy z kanonu proporcji pięknego, ludzkiego ciała. Odbiór proporcji architektury, jakkolwiek obecnie bardzo subiektywny i formowany przez zmieniające się ciągle możliwości techniczne, wciąż pozostaje istotnym elementem oceny architektonicznych dzieł sztuki.

* Strumiłło Krystyna, dr inż. arch., Politechnika Łódzka, Instytut Architektury i Urbanistyki.

Poszukiwanie oryginalnej formy przez niektórych twórców za wszelką cenę spowodowało nową hierarchię w skali ważności. Wydaje się, że to poszukiwanie formy stało się celem najważniejszym. Choć dzieło architektury istnieje jako swobodny zapis dokonanego przez twórcę wyboru spośród różnych, zmieniających się programów i idei. W oczywisty sposób coraz łatwiej dostępne media cyfrowe znajdują zastosowanie w procesie projektowania. Twórcy mogą dokładniej realizować swoje pomysły. Dzięki technikom komputerowym można obecnie w krótkim czasie zaprojektować dowolnie skomplikowaną bryłę. Nieosiągalny wcześniej stopień złożoności form zadziwia wszystkich. Wielokrotnie mnogość znaczeń i atrakcyjność form architektonicznych stały się magnesem przyciągającym ludzi. Ich pogląd o roli ekspresji sił, tj. o wyrażaniu pewnych właściwości konstrukcji przez ich zewnętrzne formy przedstawia się jako źródło wartości estetycznych architektury.

Ale czy te wymyślne formy są piękne? I czy powielanie tej samej stylistyki dzieł nie skazuje w gruncie rzeczy później na obojętność? Prace Hadid, Gehrego czy Libeskinda można uznać za przewidywalne. Według jednej z definicji, dzieło oryginalne to takie, które w swojej formie, założeniach, oddziaływaniu można uznać za odkrywcze, nowatorskie... Jednak większość dzieł, zarówno sztuk plastycznych, architektury, muzyki, literatury, jest w pewnym sensie wtórna, czerpie z dokonań wcześniejszych.

Z drugiej strony, czy oryginalność form polega na udziwnianiu? Zważywszy, iż często kontrastują one z zastaną tkanką miejską. Powstające współczesne dzieła architektoniczne w kontekście przestrzeni miejskiej często wydają się pozbawione relacji z najbliższym otoczeniem. Wśród wielu realizacji szczególnie interesująco przedstawiają się te, które przejawiają wyraźne harmonijne ustosunkowanie się do najbliższych form, ale jednocześnie posiadają własną, samodzielną

stylistykę, indywidualizm, albo odpowiednio dobrane elementy kontrastujące. Nowe formy powstają jako uzupełnienie istniejących tkanek zabudowy, ale także jako obiekty wolno stojące. Jak wpisać w istniejącą już zabudowę nowy obiekt, który nie tylko ma być funkcjonalny, ale także pasować do otoczenia i spełniać oczekiwania mieszkańców? Trafność wpisania się w istniejącą strukturę zależy od wielu czynników. Wydawałoby się, że odpowiednie proporcje, dobrze dobrany materiał dają dużą szansę na sukces. I zarówno obiekty, które dopasowują się skalą, jak i te które stanowią dominantę w pierzei mogą być odbierane bardzo pozytywnie.

W odniesieniu do architektury, sztuki wymagającej interpretacji ciągle dokonujemy ocen. Tendencja do deformacji i przemieszczania wyraża związek dekonstruktywizmu z ekspresjonizmem i architekturą ekspresjonistyczną. Czasami dekonstruktywizm odbija różne formy ekspresjonizmu i ekspresjonizmu abstrakcyjnego, czego przykładem jest kanciasta forma kina UFA Palast w Dreźnie autorstwa Coop Himmelb(l)au. Z kolei oryginalna bryła liceum High School #9 w Los Angeles (zrealizowana w 2009 r.) jest symbolem rozwoju szkolnictwa, ale także symbolem rozwoju sztuki. Himmelb(l)au zaproponował bogaty program szkoły, który został obudowany reprezentacyjną, interesującą bryłą, obok której nie można przejść obojętnie.

Inne zagadnienie stanowi materiał budowlany jako struktura, który zasadniczo nie zmienił się przez ostatnie sto lat. Przykładem może być beton. Materiał się nie zmienił, ale zmienił się sposób jego używania. Duże możliwości daje płyta stalowa. Jak mówi Toyo Ito to dzięki komputerom można uformować bardzo skomplikowane struktury geometryczne, co konsekwentnie stosuje w swoich projektach. Realizowany obecnie budynek opery Taichung na Tajwanie to jeden z najciekawszych projektów Toyo Ito, którego inspiracją stała się rzeźba. Z kolei Muzeum w mie-

ście Ehime, które ma być otwarte w 2011 roku, to nagromadzenie kształtów takich jak oktahedron, tetraedron i kuboktahedron. Nowe formy stanowią duże wyzwanie dla inżynierów i mają być próbą stworzenia czegoś niepowtarzalnego.

Odnosi się jednak wrażenie, iż ostatnio nastąpił przesyt formami dekonstruktywnymi i organicznymi. Dowodem na to jest tegoroczna Nagroda Pritzкера. Laureatami w 2010 roku są architekci z pracowni SANAA: Kazuyo Sejima i Ryue Nishizawa. Doceniono proste formy, którymi charakteryzują się ich projekty, mianowicie proste bryły z oszczędnymi środkami wyrazu, wręcz powściągliwe. Architekci poszukują niezbędnych właściwości architektury, co skutkuje docenianą prostolinijnością ich projektów. Te cechy widać w najbardziej znanych realizacjach SANAA: szklanym pawilonie Muzeum Sztuki w Toledo, domu mody Christiana Diora w Tokyo, kompleksie edukacyjnym Rolex Learning Center w Lozannie.

Następnym przykładem ich realizacji może być The New Museum of Contemporary Art w Nowym Jorku. Nowa siedziba Muzeum została otwarta w grudniu 2007 roku. Założeniem projektu było stworzenie budynku, którego forma odbierana byłaby przyjaźnie w skali miasta. Z pewnością udało się stworzyć formę, która jest oryginalna. Całość sprawia wrażenie poukładanych, ale poprzesuwanych względem siebie pudełek o podobnej kubaturze. W ten sposób obiekt nie jest jednolitym monumentem oraz odnosi się wrażenie, iż nie dominuje nad budynkami sąsiadującymi z nim, choć w rzeczywistości jest od nich znacznie wyższy. Elewacje natomiast pokryto siatką z polerowanego aluminium, która jest zewnętrzną powłoką podwójnej elewacji i zmienia się w zależności od pory dnia i pogody.

Innym przykładem są projekty Stevena Holla, nie tak spektakularne, które nie epatują efektywnością formy, nie rywalizują z otaczającą przestrzenią, ani

nie próbują stać się rodzajem architektury-rzeźby. Przekaz Holla nie jest radykalny, przynajmniej na pierwszy rzut oka. Wśród widowiskowych prac jego rówieśników, takich jak Rem Koolhaas czy Zaha Hadid, jego obiekty wyróżniają się rozwiązaniami, które wymagają namysłu. Często oryginalność jego architektury opiera się na detalach: materiale, grze światłem, kreatywnej geometrii kształtów. Światło jako element założeń związanych z porowatością jest bardzo ważnym zjawiskiem w projektach Stevea Holla. Istotnym doświadczeniem dla niego były wizyty w Ronchamp. Jako teoretyk pisał on o architekturze jako formie kształtującej światło, nadającej mu znaczenie i pozwalającej na zrozumienie przestrzeni, jednocześnie pozostając nieuchwytnym. Tak jak w przypadku Chapel of St. Ignatius w Seattle, czy Light Laboratory w Cranbrook Institute of Science, gdzie efekt, jaki został tam osiągnięty, można określić celebracją różnych rodzajów światła i równoważących je partii zacięzionych. Projekty Holla posiadają w sobie przede wszystkim niezwykle przemyślaną, niestandardową formę, w których autor zwraca szczególną uwagę na detale.

We współczesnej architekturze dominuje różnorodność form, od prostych do organicznych i do dekonstruktywnych. Powstają także formy niemal pozbawione detalu, które stanowią neutralne tło, przy których formy historyczne stają się bardziej wyraziste. Proste bryły wzbogacone mogą być różnorodnością faktur elewacyjnych. Te wykonane ze szkła, odbijają też sąsiednie budynki. Są one świadectwem czasu, odzwierciedleniem nowych możliwości technologicznych i materiałowych i stanowią o ich nowoczesności. Ale bez względu na rodzaj, kształt formy najważniejsza jest siła ekspresji i oddziaływanie na widza. Prawdziwą wartość posiada oryginalność, która wyraża estetykę, a nie forma istniejąca tylko dla samego zaskoczenia.

Należy także wspomnieć o potrzebie spełnienia kryterium funkcjonalności. Wszyscy bowiem twórcy muszą rozwiązywać praktyczne problemy stawiane przez klientów, związane z miejscem i funkcją. Do-

dając jednocześnie szczyptę własnej osobowości, własny wkład, architekci starają się stworzyć swój niepowtarzalny styl, który może czynić architekturę prawdziwie współczesną i oryginalną.

BIBLIOGRAFIA

Asensio Cerver F., *The World of contemporary architecture*, Könemann 2003.
Gregotti V., *Inside Architecture*, MIT Press, 1996.
Ingarden R., *O budowie obrazu*, [w:] *Studia z estetyki* tom II, Warszawa 1966.

Jodido P., *Nowe formy-Architektura lat dziewięćdziesiątych XX wieku*, Warszawa 1998.
Jodido P., *Architectue now! Museums*, Taschen 2010.

